

VÝBUCH A POŽÁR V AREÁLU SYNTHESIA PARDUBICE, ANEB POŽÁRNÍ PREVENCE PŘED A PO TĚCHTO UDÁLOSTECH

Pavel Nejtek*)

ABSTRAKT

Příspěvek se zabývá možnostmi požární prevence jak ovlivnit požární ochranu v rozsáhlém průmyslovém areálu se sídly více společností, a to vše na pozadí dvou významných mimořádných událostí. V příspěvku je definován areál, neboť právní řád ČR v oblasti požární ochrany ukládá povinnosti konkrétním subjektům, nikoli majiteli areálu. Příspěvek se dále zabývá požárními kontrolami, které se v areálech prováděly před vznikem mimořádných událostí a ukazuje závady, jež přispěly ke vzniku mimořádných událostí a přivedly HZS Pardubického kraje zpět do areálu na další kontroly. Příspěvek se dále snaží poukázat na problémy se zřizováním jednotek SDH nebo HZS podniku a problémy, které mají jednotky požární ochrany se zásahy v případě vzniku požáru v takovémto areálu. Taktéž navrhuje i možnost řešení některých problémů.

Klíčová slova:

Požár, výbuch, mimořádná událost, areál, požární prevence

ABSTRACT

The contribution deals with the possibilities of fire prevention, and how to improve fire prevention within a large industrial area with more enterprises on the site. This is presented using information from two large incidents. The contribution defines the term site, since the law of the Czech Republic concerning the fire protection imposes obligations to specific subjects, rather than the owners of the site. The contribution further discusses fire inspections, which were carried out on the site before the onset of emergencies; shows malfunctions, which contributed to the incidents and brought the units of the FRS of the Pardubice region back to the site for further inspections. The contribution also attempts to point out problems experienced with establishing voluntary firefighting units or industrial fire firefighters, and problems that occur in the event of fire on such a site. It also suggests certain possibility in addressing some of those problems.

*) Pavel Nejtek, Mgr, Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje, Teplého 1526, 530 02 Pardubice,
+420 950570152, +420 950570203, pavel.nejtek@pak.izscr.cz,

Key words

fire, explosion, emergency situation, site, fire prevention

1 AREÁL A JEHO VNÍMÁNÍ PRO POŽÁRNÍ OCHRANU

Pro potřebu této přednášky si zvolíme následující definici.

Areál = seskupení objektů (ať již volné nebo oplocené) na části obce za určitým cílem. Cílem je například průmyslová výroba, zemědělská výroba nebo ochrana státu ve vojenských objektech. Areálem nazýváme i seskupení objektů v průmyslových zónách stávajících nebo nově budovaných.

Každý z areálů je jistým způsobem specifický z pohledu požární ochrany, příkladem mohou být následující areály ležící na katastru města Pardubice:

1. Areál Černá za Bory
Jedná se velké seskupení menších areálů několika průmyslových podniků, které v posledních letech doplnily nové průmyslové a skladové objekty společně s mnoha malými objekty pro poskytování služeb.
2. Areál S.K.Neumanna
Jedná se o bývalý vojenský areál určený pro železniční vojsko. Objekty zde sloužily převážně jako sklady a garáže.
3. Areál Paramo Pardubice
Areál je specifický, převážná část objektů je užívána vlastníkem a jen několik malých objektů využívají jiné subjekty pro obslužné činnosti hlavního uživatele (např. výroba plastových lahví pro oleje, závodní stravování, údržba technologií).
4. Areál Staré Čivice
Jde o novou průmyslovou zónu, která se začala vytvářet před cca 10 lety a již splňuje potřebné požadavky z pohledu požární ochrany. Jsou zde soustředěny subjekty v nových vzájemně oddělených prostorách.
5. Areál Synthesia (Semtín, Rybitví)
Jedná se o největší průmyslové centrum v Pardubicích, které se rozkládá na desítkách hektarů. V areálu se nachází dva hlavní uživatelé – Synthesia, a.s. a Explosia a.s. Dále jsou zde soustředěny další subjekty zabývající se chemickou výrobou navázané na hlavní uživatele. Specifické je v tomto případě, že se postupně do areálu dostává více dalších malých subjektů, dochází k vyplocování odprodáných objektů (vytváří se malé areálky uvnitř mateřské velké firmy).

Zákon o požární ochraně [1] však stanovuje povinnosti provozovatelům činností dle míry požárního nebezpečí a nezná pojem areál a není tedy stanovena žádná povinnost pro majitele areálu (pokud existuje). Tímto se nám otevírá působnost pro výkon státního požárního dozoru vůči jednotlivým subjektům, kteří jsou soustředěni v areálech a mnohdy se velmi ovlivňují.

2 POŽÁRNÍ OCHRANA V AREÁLECH PO ROCE 2008

Nyní se vrátíme do roku 2008, v tomto roce vznikl v jednom z pardubických areálů rozsáhlý požár, který byl impulsem pro Hasičský záchranný sbor (dále jen „HZS“) Pardubického kraje k provádění požárních kontrol v areálech. Po požáru v bývalém objektu mlékárny bylo zjištěno, že subjekty provozující činnosti v objektu a jeho okolí výrazně porušují povinnosti na úseku požární ochrany. Neplnění povinností významně ohrožovalo i zasahující jednotky požární ochrany. Současně bylo zjištěno, že na malém území, které jsme dále vyspecifikovali jako areál, provozuje různorodou činnost velké množství subjektů mimo jiné i v objektech, které byly zkolaudované pro jiné využívání.

Po definování areálů, jak jsou uvedeny v bodě 1, byl stanoven jednotný program požárních kontrol, byli určeni příslušníci, kteří se zapojí do kontrol v jednotlivých areálech. Do programu byly stanoveny následující body, které postihovaly závady zjištěné po uvedeném požáru:

- Vytváření podmínek pro hašení požárů a pro záchranné práce
- Stanovení organizace požární ochrany
- Požární řád
- Požární poplachové směrnice
- Doklady prokazující dodržování technických podmínek a návodů vztahující se k požární bezpečnosti výrobků nebo činností
- Stanovení podmínek požární bezpečnosti
- Dokumentace o školení zaměstnanců nebo odborné přípravě členů preventivních požárních hlídek a preventivistů požární ochrany
- Doklady o provádění pravidelných kontrol dodržování předpisů o PO
- Doklady o provádění ve stanovených lhůtách kontrol a revizí elektrorozvodů, rozvodů plynu, bleskosvodů, komínů
- Označování pracovišť a ostatních míst bezpečnostními značkami
- Požárně bezpečnostní zařízení
- Hasicí přístroje

Jak kontroly probíhaly a jaké byly jejich výsledky?

V prvních dvou měsících roku 2009 bylo provedeno v Pardubicích celkem 102 kontrol ve dvou areálech, Černá za Bory 48 tematických kontrol a S.K. Neumanna 54 tematických kontrol, zkontrolováno bylo celkem 157 činností. Závady **nebyly** zjištěny pouze u **6** kontrol a celkem bylo zaznamenáno 550 závad.

V roce 2010 se s kontrolami pokračovalo, bylo provedeno 65 kontrol a zkontrolováno 112 činností, zjištěno bylo 360 závad.

Jaké byly nejčastější závady?

Stále přetrvávají problémy se začleňováním do kategorií činností dle § 4 zákona o požární ochraně [1]. Nesprávné začlenění má ve většině případů za následek nesprávné plnění povinností nebo neplnění některých povinností vůbec. **Ve vztahu k integrovanému záchrannému systému** je největším problémem nesprávné začlenění dle **§ 4 odst. 2 písm. j)** zákona o požární ochraně [1] – tedy není provedeno

začlenění v případě složitých podmínek pro zásah a následně **není zpracována dokumentace zdolávání požáru**. U činností bez zvýšeného požárního nebezpečí byly zjištěny 4 závady, u činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím bylo z 52 činností nesprávně začleněno 26 činností a v neposlední řadě bylo zjištěno, že 1 činnost měla být začleněna do kategorie s vysokým požárním nebezpečím.

Nejvíce závad bylo zjištěno u hasicích přístrojů, kdy bylo zjištěno celkem **114 závad**, z toho 58 závad bylo nesprávným vybavením, 34 případů byla neprovozuschopnost a ve 22 případech nesprávné umístění.

Požární kontroly probíhaly i v dalších letech a zkontrolovány byly subjekty v prvních čtyřech areálech. Areál Synthesia je rozsáhlejší a kontroly zde nadále pokračují, a to i v kontextu mimořádných událostí – výbuch Explosia a požár Rekla.

3 MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI V AREÁLU SYNTHÉSIA, PŘÍČINY JEJICH VZNIKU A VAZBA NA POŽÁRNÍ PREVENCI

První z významných událostí je požár a následný výbuch na objektu A55 ve společnosti Explosia a.s., ke kterému došlo v 20. dubna 2011. Nejprve došlo k požáru v objektu A55/2, který sloužil jako sklad úklidových prostředků pro provoz výrobního objektu thavin A55. Společnost Explosia a.s. je na základě svých činností a množství skladovaných nebezpečných látek zařazena do díky zákona o prevenci závažných havárií [2], konkrétně do skupiny B. Uvedené zařazení mimo jiné určuje roční cyklus provádění kontrol dotčených orgánů státní správy, mezi které patří i Hasičský záchranný sbor. Z výše uvedeného vyplývá, že kontroly jsou ve společnosti prováděny pravidelně každý rok. Zaměření kontrol stanoví Česká inspekce životního prostředí a jsou směřovány do provozů, kde se manipuluje s nebezpečnými chemickými látkami. Obslužné provozy, jako je sklad úklidových prostředků, do plánu kontrol určitě nepatří. Pokud se na uvedený prostor podíváme z pohledu členění činností dle zákona o požární ochraně [1], pak činnost v prostoru skladu úklidových prostředků je začleněna jako činnost bez zvýšeného požárního nebezpečí.

Šetřením byla stanovena příčina vzniku požáru – jednalo se o termické vznícení uskladněných chemických látek v prostoru skladu úklidových prostředků. Ke vzniku požáru přispělo i parovodní potrubí s povrchovou teplotou okolo 160 °C.

Prvotní hasební zásah po výbuchu objektu A55 provedla jednotka HZS podniku Synthesia, a.s., která je dislokována uprostřed areálu v blízkosti objektu A55. Podniková jednotka po provedení prvotního zásahu požádala o posilové jednotky prostřednictvím KOPIS HZS Pardubického kraje, které již hašení neprováděly. Požárem s následným výbuchem došlo k usmrcení 4 osob a 10 osob bylo zraněno. Plocha požáru byla v řádech desítek metrů, ale vzhledem k výbuchu bylo prováděno ohledání na ploše cca 12 000 m².

Druhou významnou událostí v areálu Synthesia, a.s. byl požár ve společnosti REKLA s.r.o., který vznikl v obslužném objektu U24 dne 29. března 2012 a jeho likvidace trvala bezmála 15 hodin.

Obrázek 1 Šíření požáru z objektu U24

Na likvidaci se účastnily 2 jednotky HZS Pardubického kraje, 2 jednotky HZS podniků a 10 jednotek SDH obcí, celkově bylo nasazeno 26 automobilových cisteren, výšková technika HZS Pardubického kraje, na hašení se podílelo 82 hasičů. Požár se vlivem silného větru přenesl z objektu U24 a jejího nejbližšího okolí až na objekt M37 a ani zde se šíření požáru nezastavilo a vítr požár dále přenesl na lesní porost za hranicí společnosti do prostoru Explosia a.s., kde byl také prováděn zásah jednotkami požární ochrany (viz obrázek č. 1).

Požár vznikl v prostoru údržbářské dílny, která je dle členění činností na základě zákona o požární ochraně [1] činností bez zvýšeného nebezpečí vzniku požáru. Společnost REKLA s.r.o. provozuje činnosti se zvýšeným i vysokým požárním nebezpečím v objektu U22. Tyto činnosti byly před předmětem kontrolní činnosti HZS Pardubického kraje již v roce 2008, opatření stanovená v zápise z kontroly byly společností splněny. Objekt U24 začala společnost využívat později a v době vzniku požáru byl objekt částečně rekonstruován.

Šetřením bylo zjištěno, že požár, který napáchal škody ve výši 24 milionů, byl úmyslně založen. Šíření požáru bylo umocněno silným větrem, ale napomohlo mu i složení konstrukcí objektu U24, který byl zejména v prostoru dvou ocelových věží opláštěn hořlavými materiály (prkna s několika vrstvami asfaltové lepenky). Hořlavé části konstrukčních materiálů byly hořící unášeny větrem až do vzdálenosti cca 200 metrů a rozšiřovaly požár.

U obou společností byly prováděny požární kontroly před vznikem mimořádných událostí. Kontroly v prvním případě byly zaměřeny na skladové a výrobní objekty, kterých má společnost desítky. Ve druhém případě byly kontroly směřovány na objekt U22, objekt, kde vznikl požár, nebyl v době provádění kontroly společností provozován. Z uvedeného je možné usuzovat, že ani prováděné kontroly nemohou zabránit vzniku takovýchto mimořádných událostí.

4 ZŘIZOVÁNÍ JEDNOTEK SDH A HZS PODNIKU

V areálu Synthesia, a.s., který je dnes oficiálně nazýván “Semtin ZONE”, působí pouze jednotka HZS podniku Synthesia, a.s. Ostatní společnosti provozující činnosti v areálu nemají povinnost dle zákona o požární ochraně [1] jednotku SDH nebo HZS podniku zřídit. Jednotky se zřizují na základě výsledků posouzení požárního nebezpečí v případě, že provozují činnosti s vysokým požárním nebezpečím, nebo na základě vyhodnocení dokumentace zdolávání požárů, kterou mají povinnost zpracovat subjekty provozující činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím, u kterých nejsou běžné podmínky pro zásah.

Mnoho subjektů působících v Semtin ZONE neprovozuje činnosti, u kterých nejsou běžné podmínky pro zásah a mimo společnost Synthesia, a.s. a Rekla s.r.o. neprovozuje žádná společnost činnost s vysokým požárním nebezpečím.

V případě vzniku požáru se jednotka HZS podniku Synthesia, a.s. podílí na zásahu u ostatních subjektů. Náklady na zásah hradí poškozená společnost společnosti Synthesia, a.s.

5 PROBLÉMY JEDNOTEK PO PŘI ZÁSAZÍCH V AREÁLECH

Složité vztahy vlastníka objektů, správce, nájemce velice komplikují případné zásahy. Ve smlouvách nejsou stanoveny přesné podmínky kdo a jak zajistí podmínky požární ochrany.

Pronajímatelé pronajímají objekty a prostory a nemají zájem o to, jak je nájemce využívá – nastávají problémy, že prostory jsou užívány v rozporu s kolaudačním rozhodnutím.

Jednotkám PO dělá problém již příjezd na místo události:

- není přesně uvedena adresa, místo
- název firmy nestačí – na malém místě jsou desítky subjektů, chybí orientační tabule
- pokud jsou vrátnice do areálů nebo jejich částí pak se stává, že ani osoby zde pracující neznají všechny subjekty uvnitř areálu
- někdy jsou části areálu oploceny a uzamčeny – je ztížen příjezd.

Další problémy uvnitř areálu:

- uzávěry energií a médií – nejsou jsou řádně označeny,
- u starších areálů nejsou uzávěry u všech objektů – jen v některých částech
- nájemci si myslí, že nemusí vědět, kde uzávěry jsou
- zdroje vody nejsou označeny a v mnoha případech nejsou kontrolovány
- v některých případech nejsou zdroje vody dostatečné pro změněné užívání stávajících objektů

6 ZÁVĚR

Může výkon státního požárního dozoru formou kontrolní činnosti ovlivnit požární ochranu v areálech? Určitě ano, pokud se podíváme na zkontrolované činnosti, pak zjistíme, že u těchto činností nevznikl dosud požár. Znamená to, že kontrolní činnost je třeba důsledně dále provádět. Konkrétně uváděné dvě události nám dále ukazují, že kontroly je třeba směřovat i na činnosti bez zvýšeného nebezpečí požáru, protože vzniklé požáry mohou mít fatální následky. Kontroly v neposlední řadě napomáhají jednotkám PO při jejich činnosti, protože zpracovaná dokumentace, zveřejněná čísla tísňových linek nebo proškolení zaměstnanci jsou předpokladem včas oznámeného požáru a dobré orientace jednotek na místě události.

LITERATURA

[1] zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

[2] zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií

Článek recenzovali dvaja nezávislí recenzenti.

EDUCATION • SECURITY • SAFETY

www.esecportal.eu

EUROPEAN JOURNAL OF SECURITY & SAFETY

www.esecportal.eu/journal